

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Beoordelingsmodel

Door de tijd heen

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

6, 4, 2, 3, 1, 5

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, mag één scorepunt worden toegekend.

Prehistorie en Oudheid

2 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende):

- Potscherven blijven lang bestaan/vergaan niet snel.
- Potscherven vormen soms de enige overblijfselen van een schriftloze cultuur.
- Potscherven zijn heel herkenbaar/uniek/goed te verbinden aan een bepaalde cultuur.
- Voorwerpen van aardewerk zijn veelvoorkomende gebruiksvoorwerpen.

per juist antwoord

1

3 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

In de tijd van de jagers-verzamelaars was er nog geen landbouw die voldoende opleverde voor het ontstaan van steden/een klasse van vrijgestelden die niet alle tijd kwijt was aan de voedselvoorziening.

4 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Uit de bron blijkt dat de Romeinen uitblinken in militaire tactiek/het gedisciplineerd uitvoeren van orders van hun aanvoerders
- waardoor zij een overmachtige vijand kunnen verslaan / militair de betere waren

1

1

Vraag	Antwoord	Scores
5	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> Cassius Dio beschrijft koningin Boudica als een opstandeling tegen het Romeinse gezag (die terecht door de Romeinse bevelhebber onderworpen wordt) terwijl de Britten (in de negentiende eeuw) Boudica zien als een (nationale) heldin Cassius Dio is geschiedschrijver van het Romeinse Rijk op het toppunt van zijn macht (daarom wordt Boudica beschreven als vijand / vanuit het perspectief van de veroveraar) In de negentiende eeuw komt het nationalisme op / wordt er gezocht naar inspirerende nationale helden / komt er meer aandacht voor de rol van vrouwen in de geschiedenis (kan Boudica als voorbeeld dienen voor feministen) 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

De Middeleeuwen

6	<p>maximumscore 6</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> de boeren verwachten van een koning bescherming tegen misbruik/uitbuiting door de landheren/bescherming tegen oorlog de edelen verwachten van een koning handhaving van hun positie in het bestuur/hun zelfstandigheid op hun landgoederen/dat de koning hen aanvoert in de strijd de geestelijkheid verwacht van de koning dat hij erkent dat zij het primaat hebben boven het wereldlijk gezag/de kerk steunt 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
7	<p>maximumscore 3</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> de stedelijke burgerij de koning steunde met geld/soldaten/door de ambtenaren te leveren bij zijn streven de invloed van de adel in het bestuur te verkleinen (waardoor een einde kwam aan de feodale versnippering van het centrale gezag) 	<p>1</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Scores
8	maximumscore 3 Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Het politieke probleem is de versnippering van het centrale gezag/de ordeloosheid/de chaos van het feodale systeem / de strijd tussen de wereldlijke en geestelijke overheid over wie het primaat had 	1
	<ul style="list-style-type: none"> In de kruistochten konden ambitieuze/jonge edelen hun energie richten op verovering van buiten-Europese gebieden/het Heilige Land, waardoor er een einde kon komen aan de voortdurende onderlinge strijd / kon de paus zich opwerpen als het centrale gezag/het gezag boven rivaliserende partijen, waardoor de aanspraak van de paus op het primaat werd versterkt 	2

Door de tijd heen

9	maximumscore 2 De juiste combinaties zijn: 1 d, 2 c, 3 e, 4 b, 5 a.	
	Bij vijf juiste combinaties	2
	Bij drie of vier juiste combinaties	1
	Bij twee of één juiste combinatie	0

Vroegmoderne tijd

10	maximumscore 3 Kern van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> De kerk hield vast aan het middeleeuwse wereldbeeld/de bijbelse ordening van het heelal (waarbij de aarde in het middelpunt stond) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> In de zeventiende eeuw vond een wetenschappelijke revolutie plaats 	1
	<ul style="list-style-type: none"> waardoor de opvattingen van Bruno gemeengoed werden / de invloed van de kerk minder werd 	1
11	maximumscore 4 Voorbeeld van een juist antwoord is: Uit vergelijking van de twee kaarten blijkt dat:	
	<ul style="list-style-type: none"> de stad in de Tachtigjarige Oorlog een economische bloei doormaakte, want het aantal huizen in de stad in deze periode is enorm toegenomen / er zijn kostbare verdedigingswerken aangelegd 	2
	<ul style="list-style-type: none"> de Tachtigjarige Oorlog een periode van nieuwe wetenschappelijk belangstelling was, want de kaartenmakers zijn in cartografisch opzicht/wat betreft de druktechniek/de precieze weergave vooruit gegaan / de vestingbouw is wetenschappelijk aangepakt 	2

Vraag	Antwoord	Scores
12	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Opstand begon als een sociaal-economisch conflict, want Viglius wijst erop dat 'het gewone volk' door honger gedreven zich tegen de geestelijkheid en de rijken zal keren • De Opstand begon als een godsdienstig conflict, want 'omvangrijke' protestantse groepen houden buiten de stad (gewapend) hun bijeenkomsten/er is kennelijk zoveel afkeer van de kerk/de geestelijkheid dat Viglius verwacht dat het volk zich tegen de kerk zal keren/bij de protestanten zal aansluiten 	<p>2</p> <p>2</p>
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als blijkt dat de begrippen sociaal-economisch conflict en godsdienstoorlog juist worden gehanteerd, worden per visie twee scorepunten toegekend.</i></p>	
13	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dat de vorsten niet meer afhankelijk wilden zijn van de (hoge) adel en daarom (goed opgeleide) betaalde ambtenaren benoemden • die beter in de hand konden worden gehouden/van hen afhankelijk waren 	<p>1</p> <p>1</p>
14	<p>maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Europese expansie leidde tot het stichten van plantagekoloniën • waarvoor arbeidskrachten nodig waren, waarin de handel in slaven voorzag • Het abolitionisme wilde afschaffing van de slavernij/slavenhandel • wat aansloot bij het verlichtingsideaal van de gelijkwaardigheid van alle mensen 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Moderne tijd

15 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Twee motieven die in de bron naar voren komen zijn:

- Het vinden van afzetgebieden voor de industrie 1
- In de bron komt dit naar voren als Stanley verwijst naar de veertig miljoen Afrikanen die staan te wachten op katoen uit Manchester/ijzerwaren uit Birmingham 1
- Het verspreiden van het christendom 1
- In de bron komt dit naar voren als Stanley verwijst naar de missionarissen/zendingen die klaar staan om het christelijk geloof naar Afrika te brengen 1

16 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat de volgende elementen:

- Een juiste omschrijving van het kenmerkend aspect "de discussie over de sociale kwestie" 1
- Een juiste omschrijving van het kenmerkend aspect "de voorschrijdende democratisering"/de kiesrecht kwestie 1
- Een juiste uitleg van de opvatting van de spreker dat de sociale kwestie opgelost kan worden door de invoering van algemeen (mannen)kiesrecht/door uitbreiding van het kiesrecht 1

17 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Deze bron is representatief voor de opvattingen van de Chartisten, omdat het hier gaat om een leider van de Chartistenbeweging, die in het algemeen de mening van de leden zal uitdragen / een toespraak op een massabijeenkomst van de Chartisten, die instemmend begroet wordt door de leden van de beweging / een rede die wordt gepubliceerd in het eigen tijdschrift van de Chartisten, wat de opvattingen van de beweging weergeeft.

Vraag	Antwoord	Scores
18	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>De Indiase nationalisten kunnen deze foto gebruiken bij hun propaganda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • in Groot-Brittannië, om sympathie te wekken bij het Britse volk voor hun streven naar onafhankelijkheid, omdat de foto laat zien dat India trouw bleef aan Groot-Brittannië/geen gebruik maakte van de oorlogssituatie om onafhankelijk te worden / dat Indiase soldaten vechten voor Groot-Brittannië (en in ruil daarvoor recht hebben op onafhankelijkheid) • in India zelf, om nationalistische gevoelens aan te wakkeren, omdat de foto laat zien dat India door haar offers onafhankelijkheid verdient / de macht van Groot-Brittannië niet onaantastbaar is (Groot-Brittannië had Indiase soldaten nodig/was niet onkwetsbaar) 	<p>2</p> <p>2</p>
19	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het nationaalsocialisme/fascisme is voor het kapitalisme de laatste kans om zichzelf te redden / De kapitalisten steunen de nationaalsocialisten/fascisten in de hoop dat daardoor oorlog uitbreekt (waardoor zij weer winst kunnen maken) • wat de tekenaar laat zien door de tekst in de prent/de kapitalist uit te beelden die een soldatenskelet ondersteunt/voor een rij brandkasten staat • Dit is een socialistische visie, omdat het kapitalisme als de oorzaak van de oorlog/het kwaad wordt afgebeeld 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
20	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een kenmerk van het nationaalsocialistische Duitsland is, dat er geen vrijheid van meningsuiting is / sprake is van een totalitaire dictatuur / een eenpartijstelsel / censuur • waardoor de Arbeiter Illustrierte Zeitung met kritiek op het nationaalsocialisme niet in Duitsland mocht verschijnen, omdat het kritiek op het nationaalsocialisme bevat/het blad is van de verboden (socialistische) partij / kritiek op Hitler uitbeeldt 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
21	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inspecteur Bakker heeft maar weinig op met democratie, want hij laat zich heel negatief uit over "democratenvrienden" 1 • wat aansluit bij de antidemocratische/antiparlementaire opvattingen van de nationaalsocialisten 1 • Inspecteur Bakker denkt racistisch over joden, want hij juicht het oppakken van joden in de Beethovenstraat toe/ gaat er vanuit dat de joden in de Beethovenstraat allemaal rijk zijn 1 • wat aansluit bij het antisemitisme van de nationaalsocialisten 1 	
22	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>Een argument tegen deze bewering is, dat uit de bron niet blijkt hoe de rest van de bevolking/het personeel van andere bedrijven dan de paar die Bakker noemt reageerde op de staking / of de meerderheid van de Amsterdamse arbeiders in staking gaat.</p>	
23	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>De Februaristaking was een uitzonderlijke gebeurtenis, omdat die:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een van de weinige massale/openlijke protesten tegen de jodenvervolging was 1 • de eerste georganiseerde staking tegen de Duitse bezetter is 1 	
24	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op de foto is een (van de eerste) wasserette(s) in Berlijn te zien. Dit laat het beschikbaar komen van meer huishoudelijke apparaten zien in de jaren vijftig (door de groeiende welvaart) 1 • Dit leidt er (onder andere) toe dat vrouwen zich meer kunnen gaan ontwikkelen doordat zij minder tijd kwijt zijn aan het huishouden 1 	

Vraag	Antwoord	Scores
25	maximumscore 4	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none">De groeiende welvaart van de jaren zestig zorgde voor krapte op de arbeidsmarkt	1
	<ul style="list-style-type: none">waardoor Nederlandse bedrijven arbeiders gingen werven in Turkije	1
	<ul style="list-style-type: none">Het verband tussen dit verdrag en het ontstaan van de multiculturele samenleving is, dat de tijdelijke arbeidskrachten veelal niet terugkeerden, maar hun gezinnen naar Nederland lieten overkomen	1
	<ul style="list-style-type: none">Dit droeg bij aan het ontstaan van een multiculturele samenleving, omdat de nieuwkomers vasthielden aan hun eigen cultuur / de Nederlandse cultuur maar gedeeltelijk overnamen	1

Bronvermeldingen

- bron 1 ontleend aan: Cassius Dio, Roman History Epitome LXII, paragraaf 1, 2 en 12.
http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Cassius_Dio/62*.html
- bron 2 eigen beheer Cito.
- bron 3 C. Brooke, De Middeleeuwse samenleving, Bussum 1974, pag. 46-47.
- bron 4 A.T. Schuitema Meijer, Groningen vroeger en nu , Bussum 1969, tussen pag. 48 en 49.
- bron 5 A.T. Schuitema Meijer, Groningen vroeger en nu , Bussum 1969, tussen pag. 48 en 49.
- bron 6 Geoffrey Parker, Van beeldenstorm tot bestand, Haarlem 1978, pag. 70.
- bron 7 Peter Lindhoud, Veel vaderlanden op weg naar een natie, Rijswijk 1995, pag. 24.
- bron 8 Jane Jenkins, with Eric Ivans, Victorian Social Life, British social history 1815-1914, London 2002, pag. 237.
- bron 9 J.H.J. Andriessen, De eerste Wereldoorlog in foto's, Amersfoort 2004, pag. 305.
- bron 10 John Heartfield, Krieg im Frieden. Fotomontagen zur Zeit 1930-1938, Frankfurt 1981, pag. 61.
- bron 11 P. de Rooy (red.) Geschiedenis van Amsterdam, Tweestrijd om de hoofdstad 1900-2000, Amsterdam 2007, pag. 253.
- bron 12 Ansichtkaart uit het Deutsches Historisches Museum in Berlijn.